

Maskiga kiränik Ruitlasõ Olavi:
kohe lätt mi majandus?

Kae lk 2

Rahustaja luudusõpildi
Ilvesse Aapo Instagramist

Kae lk 3

Kuis Niitsikul umal aol
reliikviä-filmi rekvisiite tetti

Kae lk 4

Suurõ saagi toonu

«Mino Võromaa» 33. võistlus

Timahavatsõlõ, 33. latsi ja nuuri võrokiilside kirätõie võistlusõlõ saadõti 90 kirätüüd, kirotajit oll' 87. Tõid tull' kümnest koolist Vanalt Võromaal, pääle tuu Setomaalt ja esiki Tarto liinast.

Võistlustõie hulgan om kõgõ inämb juttõ. Esieräle 7.–9. klassi opilaisi kirotõduisi juttõ hulgan om noid peris kimmä jüväga. Kirotõdas opitunnõst, midä elo om andnu, sõbrust ja sõprusõst, ummist egäpäävategemiisist, a om ka vigurilidsõmbat jutukraami. Hulga noorõmbit (1.–3. klass; 4.–6. klass) ja vanõmbit (10.–12. klass) opilaisi omma pandnu uma mõttö luulõvõrmi. Luulõtusõ kõnõlõsõ sügõsest, umast koolist, Võromaaast ja esiki unõtamalda rehekuu marust.

Näütemängõ oll' seokõrd üts, a tuu ainumas om üts parajalõ pikk ja läbi mõtõld tükk. Ku nüüd õnnõ näütemängõpäivä saassi pitä, pasnu tuu mõnõ huvilidsõ seltskunnaga lavalõ tuvva.

33. «Mino Võromaa» kõgõ kõütvämbä kirätüü avit välälä valli hindajidõ kogo, kon olli Kreutzwaldi muusõumi pernaanõ Hollo Aimi, Võro latsiraamadukogo juhataja Laanpere Helle, kirämiis ja aokiränik Rahmani Jan, üliopilanõ ja võistlusõl varramba silmä paistnu Kikka Liis ja Võro instituudi projektividjäjä Kabuna Kaile.

Nigu katas viimäst aastat om olnu, pandas parõmba tüü ka timahava väläl Võro instituudi kodolehe pääle (kae «Kooliop-pusõ» alt). Kogomik parõmbidõ tõiega om plaanin väläl anda pääle 35. võistlust.

«MINO VÖROMAA» 33. VÕISTLUSÕ
PARÕMBA KIROTAJA

- 1.–3. klassi vannusõrühm
1. **Kondi Mari-Elle**, «Nii sai Jennifer hindäle sõbra» (Põlva K, 3. klass, juh Lepassoni Marju)
2. **Jaroslavski Olimar**, «Suur saak!» (Vilustõ PK, 2. klass, juh Liiva Aasa)
3. **Jaakmehe Kirke**, «Kae seo oll' opusõ!» (Põlva K, 3. klass, juh Lepassoni Marju)

Eräpreemiä:
sannajutupreemiä – **Raju Art**, «Kuis mi suidsusanna teimi» (Kääpä PK, 3. klass, juh perreliikmõ)
kodojutupreemiä – **Kambeki Kirke Mai**, «Mu kodo» (Kuldri K, 3. klass, juh Varovi Hilja)
sõbrajutupreemiä – **Iva Tuulõ**, «Kuis Liisa hindäle sõbra sai» (Tarto WG, 3. klass, juh Jüvä Sullõv)
luulõpreemiä – **Sirendi Marten**, «Mino kiiso» (Miktämäe K, 3. klass, juh Jüriõd Vello)
luulõpreemiä – **Kuusklia Delisa**, «Sü-

küs aian» (Osola PK, 3. klass, juh Siska Kristina)

- 4.–6. klassi vannusõrühm
1. **Kallasõ Nele**, «Rehekuu maru Võromaal» (Kääpä PK, 5. klass, juh Palgi Liina)
2. **Rätsepä Kerttu**, «Kae, sjoo oll' opusõs» (Orava K, 6. klass, juh Kaldmäe Maarika)
- 3.–4. **Rõõmusoksa Liisbet**, «Jutt kavast rebäsest ja sulatsõst» (Haani K, 5. klass, juh Leidi Kersti)
- Rüütli Hugo**, «Kuis mu vanaimä kahru näkk» (Haani K, 5. klass, juh Leidi Kersti)

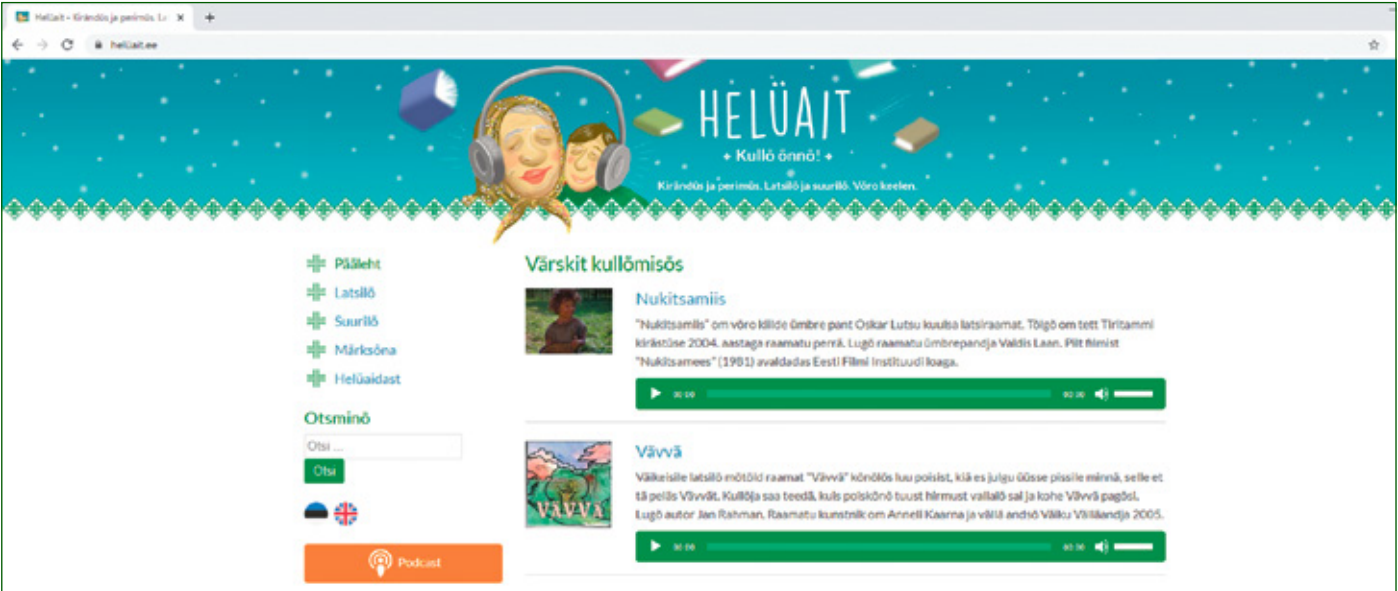
Eräpreemiä:
tarkusõpreemiä – **Vodi Kleer**, «Raamat ja aoleht» (Haani K, 6. klass, juh Leidi Kersti)
ütistüüpreemiä – **Plaado Maritte Arianne**, **Tigasingi Urmas**, **Zirkeli Hilda**, **Zirkeli Thomas**, **Mendriku Mairo**, **Salumäe Remii-Roman**, **Kallivere Rahel**, «Mi tulõmi ijääost» (Vilustõ PK, 5. klass, juh Saarõ Hedy)
perimüspreemiä – **Plaado Maritte Arianne**, «Lehmäkuuk ja näts» (Vilustõ PK, 5. klass, juh Saarõ Hedy)
vällämõtõlusõpreemiä – **Viidu Märtn**, «Vigurinõ lugu Võro liinast» (Haani K, 5. klass, juh Leidi Kersti)
rahvajutusõpreemiä – **Lindenbergi Aale**, «Ütskõrd elli susi, kiä unist naarmisõst» (Mõnistõ K, 4. klass, juh Pazuhanitši Asta)
armastusjutupreemiä – **Raudsaarõ Lenna**, «Ütskõrd elli kunn Elli» (Vilustõ PK, 6. klass, Saarõ Hedy)
eläjäjutupreemiä – **Kambeki Karl Martin**, «Kutsmada küläläine» (Kuldri K, 5. klass, juh Varovi Hilja)
luulõpreemiä – **Ermeli Oskar**, «Kikas» (Osola PK, 4. klass, juh Siska Kristina)

- 7.–9. klassi vannusõrühm
1. **Raju Eliisabet**, «Kana sai hindäle pallo vahtsit ontlikkõ sõpru ehk suvi täüs kannu» (Kääpä PK, 7. klass, juh Liina Palgi)
2. **Valbi Aveli**, «Saapa-Elviine» (Haani K, 9. klass, juh Leidi Kersti)
3. **Ilvese Sirelin**, «Kon um tuu lump» (Vilustõ PK, 9. klass, juh Liiva Aasa)

Eräpreemiä:
koolijutupreemiä – **Giannakainasõ Angelos-Tepo**, «Trepp» (Mõnistõ K, 7. klass, juh Laubõ Ene)
sõbrajutupreemiä – **Rätsepä Helena**, «Nii sai pini hindäle sõbra» (Orava K, 7. klass, juh Glaseri Maaja)
kodojutupreemiä – **Glaseri Kersti**, «Mu kodoküä Tammõ» (Orava K, 7. klass, juh Glaseri Maaja)
oppusõjutupreemiä – **Paju Madli Ann**, «Imä opitunn» (Vilustõ PK, 8. klass, juh Liiva Aasa)
eläjäjutupreemiä – **Visseli Kevin**, «Kuis ma hindäle väiku sõbra sai» (Vilustõ PK, 8. klass, juh Liiva Aasa)
suvõjutupreemiä – **Silla Andrus**, «Valgõmõtsah laagrih» (Miktämäe K, 8. klass, juh Jüriõd Vello)
unistusõjutupreemiä – **Kerge Martty**, «Nii sai ma hindäle massina» (Orava K, 9. klass, juh Kaldmäe Maarika)

- 10.–12. klassi vannusõrühm
1. **Koomägi Kärol**, «Üts tütrik läts mehele Tomilõ» (Vahtsõliina G, 12. klass, juh Allasõ Tiia)
2. **Lutsu Janelli**, «Üts käänuline tii» (Vahtsõliina G, 12. klass, juh Allasõ Tiia)
3. **Tuvikese Triinu**, «Jutt Võromaa pritsautost» (Vahtsõliina G, 12. klass, juh Allasõ Tiia).

UL

Helüait tege ussõ poikvõlõ

RAHMANI JAN

Täämbädsest om ammõtligult valla tett internetileht helüait.ee, kost saa kätte võrokeelist kullõmist – audioraamatit ja lühembit lugusiid nii latsilõ ku suurilõ.

Helüaida projektijuht ja vällämärkjä Laanõ Triinu seletäs, et mõtõ naas liikma mõnõst tähelepandmisõst. «Pallõ võrokõsõ kõnõlõsõ, et loessi külh, a aigu ei olõ. Määnegi hulk inemiisi jäl kaibas, et rassõ om lukõ, kullõsi tuud hää meelega, ku olnu, kost kullõlda. Ja täämbädseel pääväl väega pallo inemiisi käü ringi, klapi pään, näütüses tervüseköndi teten vai rongin-bussin. Tekkü tunnõ, et piässi pakma inemiisile võrokeelist kullõmist rohkõmb, ku

toda parla võimalik om olnu,» seletäs tä.

Mõtõt arot Laanõ Triinu ummi tüüseldsiliidsiga Võro instituudist. Nime Helüait paksõ väläl Saarõ Evar. Minevä aasta joulukuu alustusõn panti kodo-lehele väläl edimäde helüjupi. «Tahtsõmi väega tähistä Kõivu Madissõ sünnüaastapäivä, sis pannimi üles ja loimi sisse mõnõ timä loomingu jupi,» kõnõlõs Laanõ Triinu.

Päält edimäidsi juppõ ülespanõkit võtsõ peris lehe luuminõ tsipa aigu. Edimäde asana päästeti aolõksist minevä aasta-saa lõpun lintkassette pääl vällä ant aigumalda ja väärtüslikku kraami. Nuu omma kasseti võro kirändüse klassika ja muinas-juttõga. Üles omma pantu ka lintivõetu matõrjali vahtsõmbast aost, näütüses mitmõ Pulga Jaani jutukasseti ja CD.

Helüaida täämbäst saisu tut-

vustas projektividjäjä säändsise sõnnuga: «Helüait.ee om rõõmsa vällänägemise ja lihtsä sisuga kodoleht, kon egä küläläine saa valli rubriike «Latsilõ» ja «Suurilõ» vaihõl ja löüda meeleperälist kullõmist. Otsast loemi sisse ja panõmi üles erinevit raamatit, proosat, luulõt. Ka tõlkõraamatit: joba saa kullõlda «Nukitsamiist» võro keelen, pia om tulõman ka «Sipsik.»»

Vahtsidõ kullõmismatõrjaalõ jõudminõ Helüaita käü niimuudu: kõgõpäält valitas väläl matõrjali, midä tahetas lindistä. Sis pallõldas autoride ja välläandjide käest lupa, löütäs vabatahtligu sisselugõja, löigutas helü kokko ja pandas internetilehe pääle üles. «Mul-lõ tege pallo rõõmu, et auto-ri omma väega lahkõhe olnu nõun umma loomingut Helüaidan avaldamisõs andma ja et vabatahtlikkõ sisselugõjit iks

jakkus,» ütles Laanõ Triinu.

Edespite om lehe pääle plaanin viil kokko koräda internetilinke tõisi kodolehti päält, kon võrokeelist kullõmist üles om pant. Viil luut Laanõ Triinu, et tulõviku tulõ Helüaida mano ka veebi-raadio, kost näütüses egä paari nädäli takast saanu kullõlda mõnt võrokõsõ märgotust vai loengut.

Helüait om olõman ka *podcast*’ina (eesti keeli *taskuhääling*). Oppus tuust, kuis Helüait hindäle karmanihe saia, löüid huviline Helüaida lehelt. Niisamatõ või Helüaida üles otsi õkvalt umma telefoni tõmmat *podcast*’i-äpist.

Helüaita tegevä kuuntüün Võro instituut ja MTÜ Luu-misõ Kõrd. Tugõva Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Kultuurkapitali Võromaa ekspertgrupp, autori ja sisselugõja.

Keväjäst kõnõlõv vahtsõnõ võrokeeline Täheke

FASTRÕ MARIKO

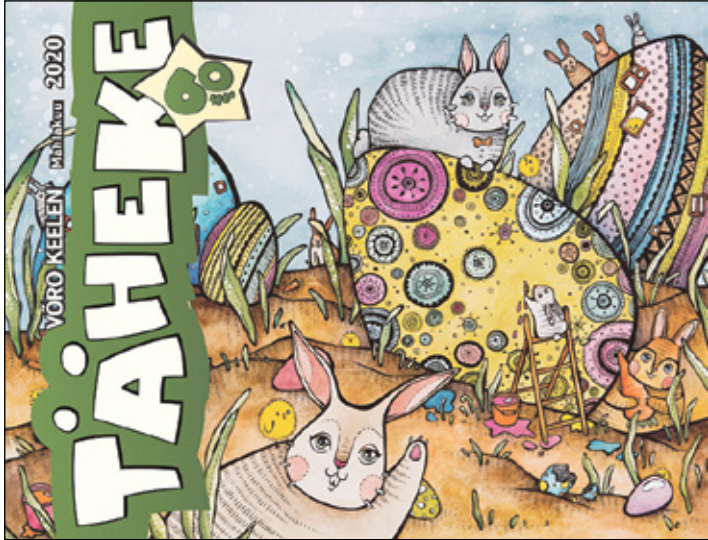
Timahavvanõ võrokeeline Tähekese nummõr tetti valmis mahlakuus.

Aokirän om hulga keväjäle umast, näütüses Vilbaste Kristeli lugu kõomahlast, rahva-peräde tsirgulaulu ja Sinijärve Karl Martini lugu tuust, kuis kevväi otsust mitte tulla. Tulõvis munapühis saa aokirä abiga meisterdä munatopsõ ja munavõidu. Kalla Urmas kirotas seo aastaga tsirgust kroogust (tuttpütist), kiä om mi keelen nime saanu uma helü perrä. Viil lõvvüs aokirän luulõtuisi Contralt, Rahmani Janilt ja Laidla Siirilt, üts vana näütemäng Rammo Heljult, armastusjutt Kochi Helenalt ja väiku vikto-

riin Vanast Võromaaast.

Võromaa latsõ omma ka esi «Posti» rubriiki kirotanu ja pilte tsehkendänü. Nala-, ärarvamis- ja koomiksilehekülõ omma iks olnu egän Täheke

numbrin. Edekaasõ om tsehkendänü Mõttusõ Kadi. Võrokeelist Tähekeist om jaotõt lakja Vana-Võromaa kuulõ piten kõigilõ 1. klassi latsilõ ja kõigilõ võro kiilt opvilõ latsilõ. Täheke pidi Võromaa latsi kätte jõudma täpsähe inne munapühhi. Nüüd oodõtas lakjajagamisõga seeni, ku latsõ jälki kuuli saava. A mõnõ leheküle saadõti sõski elektroonilidsõlt võro keele oppajidõ kau-du joba võro kiilt opvilõ latsilõ tutvustusõs kah. Oppaja olli tuu iist väega tenoligu ja anni toolõ hääd vastakajja.

Võrokeelidse Täheke

se toimõndi Martsoni Iлона, Hinri-kusõ Kadri ja Fastrõ Mariko.

Aokirä and väläl SA Kultuuri-leht ja tugõsi Eesti Rahvakul-tuuri Keskus.

M Ä R G O T U S

*Ku ma piäs uma imä ja majandusõ vahel
valima, sôs ma valis haiklõmalda uma imä.*

Kohe lätt majandus?

RUITLASÕ OLAVI,
maskiga kiränik

las tä sôs lätt. Mille vahel sa sôs valit, majandusõ vai inemise vahel? Majandus jah või tahta ummist pensionäärest vallalõ saia, a inemiisle om ummi vanõmbit ja vanavanõmbit vaia. Latsilõ om vannaimmä ja vannaessä vaia, suurõmbilõ om ummi vannõ vanõmbit vaia, et määnegi sild hindä latsõpõlvõ alalõ püsüssi. Seo käu nigu suurõs saamisõ mano, et sa läät ummi vanõmbidõga kuun umma latsõpõlvõ tagasi, vaidlõti säääl uma vaidlõmisõ är ja tiiti säääl sôs hindä vahel rahu ja lepmise. Tuu asä piät elon är tegemä ja rahu piät tettü saama, ilma ei olõ elämine elämist väärt.

No ja õks, majandus lätt perse. Mis säääl majandusen nii köütvät om? Valitsus and õkva Eesti Energiäle 125 miljonit eurot vahtsõ õlitehassõ tegemises. Kõik maailm lätt rohlist energiät piten, a majandus sai hindäle, mis tahtsõ, õlitehasõ. Majandus om tühi Saarõmaa sükäv satam, tühi Koidula piiripunkt, tävveste mudsulda ringristmigu siin ja säääl, mis omma õnnõ tegemise peräst siiä-sinnä tettü. Majandus om egäsgudusõ hankõ ja kõik sääne hämmär ja segäne, kohe lihtsät inemist mano ei lasta. Ja pensionär, ku ma võta näütuses kasvai uma imä, om ausa, avitaja ja tüütegijä inemine, eläs tuust mittemillesteki, mis majandus tälle and, ei vingu, ei hädäldä. A majandus om peräst tõist nädälit kriisi nigu tsiga aia vahel ja rüük. Appi-appi!

Käu perse, majandus! Ku ma piäs uma imä ja majandusõ vahel valima, sôs ma valis haiklõmalda uma imä, mu peräst võinu seo majandusõ mõnõs kuus täv-

veste är lõpõta. Las täl lätt heng vällä! Ku kriis läbi saa, teemi hindäle tävveste vahtsõ majandusõ. Ja mitu kõrda parõmba.

Ku sa normaalnõ majandus olõt ja püssü tahat, sôs võta hindäle normaalnõ asatundja ja eksperti tüüle. Tervüseammõdi jopskidõ tüü tulõmit mi nüüd helbimi, ja seo, midä ma parhilla näe, om kummi vinütämine. Nii satas majandus tõtõstõ kokko. And inemiisle paar päivä söögitagavara ja peldikupaprõ kogomisõs, avita tuu man noid, kiä esi tuud tetä ei saa, sôs neli nädälit tävvelist karantiini, tävvelist tüütsaisangut, mille puhul jäässi tüühü õnnõ elotähtsä asä nigu meditsiin, politsei ja pästeteenistus... ja viil mõnõ, ja mi võissi asä är unõhta. A meil vinütedas kummi, ja ma pelgä, et niimuudu seo kumm vinüs meil lõpmalda pikält.

Inemise omma rohkõmbki ku mõistligu, nä omma silmäga näta vastutamisõvõimuga, hoitva vahet, kandva maskõ, uulidsa pääl ei näe ülearvo hulkmist, a valitus om otsussõvõimulda, ainumanõ, midä sutõtas tetä, om larm. Inemõiguisi ärvõtmisõst ja muust säändsest. Inemise tiidvā, et parhilla om kuuntüü elokõrrast vällä tulõmisõs ainumanõ tii ja kuu aigu tävvelist karantiini, ku pävale tuud saasi tävven mahun tüütegemisega pääle naada, olõs kõigilõ joudumüüdä.

Naasõl om mu tarõst kodokontor tettü, suurõst tarõst om mu ja poiskõsõ jaos latsitarõ tettü. Naasõl võeti palgast 25% maa-ha, a tuu 75% om parhillatsõl aol kah hää. Vahel üüse kirota esi kah mõnõ jutu, väiku leevä- raha õks saa. Nädälvahetuisil võta õngõridva sälgä ja säält tulõ leeva pääle kah. Poodin käu ma kolmõ-nellä pääva takast. Ma olõ riskigrupilõ vanusõ poolõst lähembäl, ega naasõ ja latsõga ei olõ mõtõt riski. Mask om mul viimädse 10 aastat iin: ku mul sististõ lätt, sôs tii hää näo päähä, ja ku mul häste lätt, sôs tii näo, nigu kõik olõs persen. Koton püsümine ei olõ mullõ rassõ, kae internetist filme ja mängi latsõga. Ku nädäli lõpun kalla püüdä saa, sôs om säääl kah julgõ olla. Säääl lätt tuu katõ meetri riigli esihindäst katõ kilomeetri riiglis ja säääl koroona minno kätte ei saa.

Üts tunnõt miis ütelf Face-bookin, et majandus lätt perse. Et inemise piässi tüüle, kinno, tiatrilõ ja kõrtsi tagasi laskma. Ütel, et sündümine ja kuulmine om nigunii päsemäldä, majandus om valik. Tõnõ, majandusmiis, kitse kõrvalt jutu hääs. Tull vällä, et Eestin koolõs üüpäävän 40 inemist, ja koroonaviiirusõ puult olf välläütemise hetkes õnnõ neli koolnut. A ma mõtlõ, et ku piäss kuulma 1000 inemist, vai 5000 ja 10 000, kiä sôs vastutas? Tunnõt miis ja majandusmiis? Lubagõ naarda!

Egä numbri takan on inemine. Majandusõlõ miildüse numbri, mullõ miildüse luu. Neli koolnut om periselt neli luku. Neli luku, millen om armastust, tüüd, murõt ja rõõmu, võitmist ja kaotamist. Taad om pallo kõrdo rohkõmb, ku om üte majandusligu nummõr nelä seen. Egäüts, kes ütles, et olkõ pääle, neli koolnut, a nä olli joba elänu kah, mis säääl õks, või hinnäst majandusinemises pitä. A ku Tervüseammõdi «asatundja» es olõs algusõst pääle paska ajanu, et mi riigile seost viirusõst ohto ei olõ, mi seo edesiminegi tii pääl ei olõ, ja ku piiri olõs kõrraga kinni pantu ja sissetulõjilõ kats nädälit karantiini määrätü, olõs neo neli luku viil edeskestnü. Aasta, kats, või-olla et viis vai rohkõmbki.

Ku majandus lätt perse, no

Raamat:
«Ümber ahju paremale»
Võrumaagia
Autor: Geidi Raud
224 lk, Tänapäev 2020

Miis, kiä tiidse sõnnu
Ravva Geidi raamat kõnõlõs ilokirandüse võtmõn siin kandid sündünüist asjust, naisi- ja tiidjamehest Vaimu Heinost, kiä om uma külä viimäne võro keele mõistja.

Taa Võromaa külä, kon kõik nakas juhtuma, om Saarõmaast 441 km kavvõl. Heino elon käävä joobõrdaminõ ja võlõvagi käsi-käen; varramba ka mitmõ naasõ. Timä mano tulõva api saama ummiga puntrahe lannü noorõ inemise linast. Tulõva, ajava juttu ja nigu võlõvael saava umilõ häti-le api vana mehega kõnõlõmisõst. A vaihõpäääl eläs Heino hariligu külämehe ello: istus trepi pääl, juu

Ameerigamaa unistus

Mi perrel omma ostõdu piledi. Olõs pidänü lindama seo kuu lõpun, ku om koolivaheag, nädälis Ameerigamaalõ. Tahtsõmi säääl süvvä hamburgõrit, juuva kokakoolat ja kaia, kuimuudu eletäs paigan, kon om väega pallo rahvast. A no om reisiga kõüdetüst ainus selge asi tuu, et ei linda mi seokõrd kohegi.

Ku reisi ei saa, a tahtminõ om, ei jääki muud üle, ku võõridõ maiõ kotsilõ lukõ. Loi aolehest Ameeriga tiidläsest, nakkus-haiguisi eksperdist Fauci Anthonist, kiä käu perämädsel aol president Trumpiga ütlen ja parandas är kõik ulli jutu, midä president viirusõ kotsilõ suust vällä aja. Põnnõv om tuu, et ameeriklasõ ei vahi niisama, a omma joba müüki toonu Fauci näopildiga suka, palvõkündle, pondsigu ja koogi. Äri käu.

A kon omma mi ärimhe? Niipallo ku kuulda om, plaanva kõik naada maskõ umblõma. Väega veidü fantaasiat ja värskit mõtõt tundus tollõn, ku kõik üttesamma asja tegevä. Konkurents vii niimuudu hinna alla ja ärimhe ei majanda hinnäst är. Läävä pankrotti ja majandus ei kasu inämb sukugi.

Mis olõs, ku opnu tsipa muialpuul tettüst? Seo ao pääle võinu olla meil müügin vähembält viroloog Lutsari pildiga lutsukompvegi!

Sääne ekskursioon aolehe abiga ameeriklasi ärikultuuri mano. Kokakoolat ma koton ei juu ja hamburgõrit ei süü. Tuu asõmõl tulõ jürrä munapühis suitsuahost vällä võetut tsiaripi ja rüübädä värskit kõomahla pääle. Kehväl aol ajava asä är.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellimine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Kapstamäelt

Kiränik LUMISTE KATI and värskit mõttit, kuimuudu egäpääväello vaeldust lõudä ja märgotas tuust, miä parasjago süäme pääl.

Pido kadso aol

Mu meelest elämi egän mõttõn väega huvitaval aol. Egäl aol omma olnu uma kadso ja katsko es koolõ kah peris kõik, olkõ pääle, et väega hull tõbi olf. Tunista, et olõ tõtõstõ väsinü seost koroona-teemast, a siski ei saa mi viil timäst üle ega ümbre. Suurõmban plaanin kaiõn om seo tõbi, kriis ja karantiin üts suur kingitüs. Üleilma kimmäle, selle et majandus om planeedilõ külh pallo kahhõ tennü ja hengetõmbamisõ aig tege tälle õnnõ hääd.

Inemise uman plaanin om tõbi kõgõ olnu draama, a meil om no hää võimalus hindäle otsa kaia, olla ütenukuun esihindäga, tetä kõkkõ tuud, mille jaos innembä aigu es olõ.

Hirm om külh tuu, midä inemisel kõgõ veidemb vaia om, seo olõ-i kedägi avitanu. Käu mõtsan, tii sporti, nakka pääle talvõtsuklõmisõ huuaoga! Moro orjamisõ asõmõl kasvada hindäle esi süük ja ku aida ei olõ, kasvada aknõ vai rõdu pääl vai kinkagi man maal. Suuri muutuisi aig nõud muutuisi ka mi hindä elon.

Kullõ, midä sa periselt elost ta-

hat, ja loe veidemb uudissit.

Om aig pitä pito, selle et murõhtaminõ tii-i kedägi tervembäs. Kevvāi om uman tävven vägevüsen käen. Piä pito kevajā võidukäügi, vahtsõ alostusõ hääs, tandsi uma kihä talvõst vabas! Pido jaos ei olõ rahvasasõ vaia. Pido om su hindä seen. Anna umalõ iholõ kõgõ parõmbat süüki ja tunnõ tuust mõnnu rikkaligult katõdu lavva takan.

Kevājane päiv om nii helle. Esiki ku olõt määndsengi tõvõn, tii akõn valla ja võta päivä. Päiv om võimsa, tapp pisiläse ja jaga sullõ massulda D-vitamiini.

Tandsi ja laula! Usu, et kõik haigusõ pelgäse rõõmu ja naaru.

Ja ku olõtki peris haigõ ja paisutus, et lõpp om ligi, sis mõtlõ, määndse omma nuu asä, midä sa inne tast ilmast ärminekut umilõ latsilõ vai inemkunnalõ üteldä tahat. Kirota mõni kiri vai raamat. Kirota noilõ, kedä olõt armastanu, ja tennä ello opitunnõ iist.

Miä sis om seo, midä sa viil ei olõ uman elon tennü, a tahtnu tetä. Äkki om parhilla tuu jaos aig? Elä nii, nigu olõski ilmalõpp käen! Sis võit vast minnāki... egävadses, a rõõmsa meeleaga.

Pulga Jaani mõtõlus

Raiskamine ja sõaseisukõrd

Nõlvaku Kaie om söögiraiskamise teema küländ põhjalikult kirjā pandnu, a tuud and viil laembas aia. Jah, ega mii rahval ei olõ ollu kommõt pruutpaari söögikraamiga pillu vai muud säänest pühädüserüvetämist toimõ panda. Ma mäletä, et es visata esiki kuiunut leevä-pätsi eläjiide ette, tetti likõs ja panti ahju. Vällä tull nigu värskle leib. Tuu kommõ om kahjus piaaigu unõtõt, kui vast...

Vahtsõnõ tauditõrje olukõrd hoiatas suurõ rahvahulga iist, mia tihtipääle pooden edesi-tagasi nõglu. Küländ om inemiisi, kiä tuud väega tõtsitsõlõ võtva, ja milles mitte võtta. Nii tulõ vast ka kuiunu leevä ahjupanõk muudu. Ma olõ tuud küländ pallu sõõnu, uskõ minnu, hää om. Ja mis saa sis, ku tulõ vahtsõnõ virgus (mu kaonu naabrinasõ sõna). Vahtsõnõ ja seost tükü maad kurjemb. Sis, arvada, võtva pia kõik hoiatuisi tõtsitsõlõ. Kiä õks ei võta, tuuga om kats nalla nigu haigõ lehmäga.

Saie üles lõvvetus üts karantiini hää külõ. Kas näid om viil? Ildaaigu ma panni tähele, et naasõ käävā müüdü liina ja puute, kampsikrae nika silmini üles tõmmatu. Imelik asi, kõik nuu naasõ tundu mullõ väega ilusa. Näost paistu näil ainult silmä ja just nuu olligi ilusa. Mõtõ lätš mosleminaisi pääle. Noil jo kõik aig ainult silmä välgusõ ja vannust om säält ilmvõimalda vällä lugõda. Nii et, naasõ, ärke varjakõ umma vannust, varjakõ mõnikõrd näku, ku vaia. Ah jah, tuu nägu piasi näil kah nüüd ilusamp ja loomulikump vällä nägemä, kuna ilusalongi omma jo kah kinni, tennu taivalõ.

Kõik nuu näomaalingu omma jo uma kotusõ pääl, kui lähät sõtta. Naisi näku kaien om mõnikõrd tunnõ, et näil käügi päiv-pääväst üts sõda. Meeste peräst? Jätke järgi; noidõ peräst, kel ilusiist silmist küländ ei olõ, ei tasu sõdida. Ja kas tuu meikmise pääle kulutõt raha (kuulu järgi küländ suur summat) ei olõ kah üts suur raiskamine, mia tõnõkõrd külmakapi sisun tunda and?

Ei olõ suurt vahet, konkotsil inemine raiskas, tuu kõik om üts üle jõu elämine. Üle jõu om mintü toiduhügieeni, rõivamoodu, elumaiu suurusõ, autiide uhkusõ, kultuuriüritüste ja kõgõga, kon vahtsõ ao märk man. Ütski vällämõtõld asi ei olõ esihindäst halv, aga kui tuu rahva sekkä laskõ, piät läbi mõtlõma, kuimuudu vahtsõnõ vikur ülejäänüle mõos. Tuud kutsutas kompleksses lähenemises. Näütuses tehnika arõnõmine: kõik kiti taivani, et nüüd mii päsemi nührüst tüüst. Kiäki es mõtlõ lõpuni, mia tuu nührü tüü asõmõlõ tulõ. Arvati, et tuu om peräst näta. Olf külõ, aga tihtipääle tull nührü tüü asõmõlõ viil nührumb tüüldäolõk. Täambäd-ses pääväs om tüüldäolõki vasta vällä mõtõldu hulk mõttõtuid tüükotussid ja mõtõldas iks manu. Mu meelest om tuu niisama söögiraiskamine, nigu poodin ärvisatu kraam.

Kui nüüd viil tsipa poliitilises minnā, sis demokraatia om siiaamaani toiminu säääl, kon jõukust ülejäägiga ja kiäki ei ähvårdä. Nii Kreeka kui Rooma demokraatia lätsi upakilõ.

Tasus mõtõlda, kas eriolukõrd, mia meile karantiini tõi, erines väega pallu sõaseisukõrrast. Äkki saat üte sõna kokku hoita? Kiäki meist ei tiä, kas seo eriolukõrd ei olõki tegelikult sõda. Vahtsõnõ nõmasõda vahtsiide vahendiudega.

Poiskõsõst pääst sellät naabrимиis mullõ, midä tähendäs SOS: seisukõrd om sitt. Tõnõ naabrимиis ütelf jäl, et sitt om leevä esä. Mõlõmbiil olf õigus.

Sitta kah, taa jutt ei pätä kedägi. Paremb pankõ kuiunu leeväpäts ahju ja kui om, sis lämmäst pääst väidseotsaga võidu pääle. Suula kah näpuotsaga. Ega meil äräelämises suurt muud vaia ei olõki.

FASTRÕ MARIKO

PULGA JAAN

Ilvesse Aapo Instagrami-pildi

Ku kaia Ilvesse Aapo Instagrami-kontot ([instagram.com/sevliopaa/](https://www.instagram.com/sevliopaa/)), tulõ vällä, et Räpinä miis olõ-i määnegi tarõn istja, hulk hoobis mõtsu pite ja tege luudusõpilte. Mõni noist om tan:

Puuseene, miä nägevä vällä nigu tsill'okõsõ mõtsatrolli kummutisuhvli.

Limatünnik, edimädse katõgooria kaitsõalonõ siin. Ku sää-nest trehvät, är putku, a anna Keskunnaammõtilõ teedä.

Verrev kariksiin om keväjäkuulutaja.

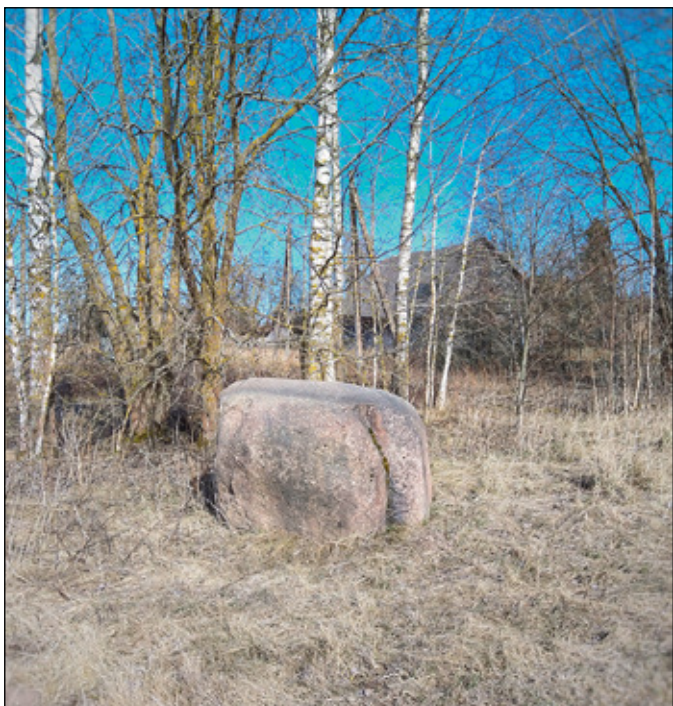
Võromaa Louisiana – Pahtpää jõgi om mõtsa ala tulnu.

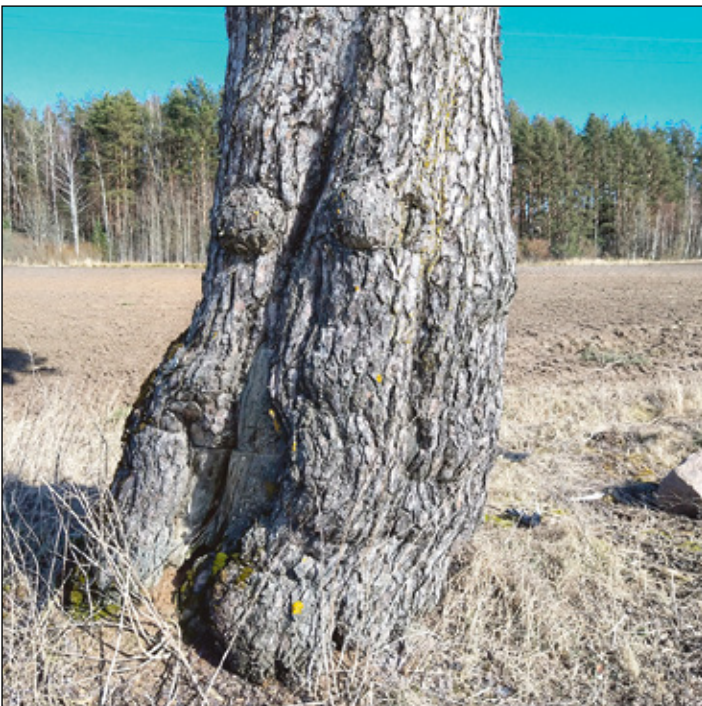
Vana traktorijalg om hää kasvulava ijamullõlõ.

Seo ijä om vast Vincent van Goghi tett.

Kahkva kannikivi. Midä seo man pallõman kävvü vai ohvri-anniss viiä, olõ-õi teedä.

Kaitsõalonõ Kahhar petäi Väiku-Veerksuh om joba küländ vana, a rõnnakõsõ ommava õks viil ilosa.

Inemine jalotas vaiksõ mõtsatii pääl.

Andsak kriisimuna. Ei tiia, mille tä kordsun om. Vast mõist Pulga Jaan midägi üteldä?

ILVESSE AAPO jutt ja pilt.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi periolõmisõst ja tähendüsest.

Muna

Seod nimme kand Eestin 63 inemist. Vanan kiräviien kiro-tõdi riigli perrä *Munna*, midä loeti iks [muna]. Önnõ Ojasuu mõisan Harjumaal kiro-tõdi mõisa priinimmi raamatulõ edimäلت *Muhna*, a keriguraamatilõ sõski *Munna*. Ülejäänü katõssa

mõisat olli Liivimaal.

Tõlluste ja Kaali mõisan Saarõmaal om nime alussõs vana talunimi Munaku. Tuu talunimi tulõ inemisenimest, midä näütüses Soomõn om 17. aastasaal kiro-tõdi *Munack* ja *Munakka* ja mille takan omma germaani nime, näütüses *Amund* vai *Gudmund*.

Luunja mõisan Tartumaal pan-ti taa priinimi Muna talu perrä. Polli, Helme ja Holstre mõisan Mulgimaal pantu nime taust olõ-i teedä. Sääl kandin võisõ tegemist olla tsipa halvustava ni-mega, selle et nime saaja olli kõik sulatsõpere. Egäl puul olf väega tüüpiline sääne edenime kombi-natsioon nigu Muna Jaan.

Võromaal panti seo nimi Haani ja Rõugõ mõisan, a Rõu-gõn nime saanu ütsik miis olf joba 1821 koolnu. Haanin sai

nime Torbi Muna Piitre perrä-tulõja Muna külän ja Torbi Piip-se Tanila perrätulõja Villa kü-län (parhilla Piipsemäe). Muna Piitre pojäl Jakapil poigõ es olõ ja nii jäi alalõ önnõ Piipsemäelt peri Muna nime kandja.

Mitteammõtlilikult Muna nime kandjit om hulga rohkõmb Vahtsõliina Orava kandin, kon Oro küllä kutsutas Munaküläs ja tundas kattõ Ravva suguvõssa: Lõo-Raud ja Muna-Raud. Nime alussõs om Suurõ-Kolodavitsa

Hellemonna Pedo ja timä poja nimi *Hillimonna Michel*. Peedo esä vai edevanõmba nimi pidi olõma vinneperäne *Filimon*, hellest munast sai rahvasuun lihtsalõ Muna. Haani kunagid-sõn Torbi külän võisõ Muna lisanimi tegünedä esisaisvalt, a tegemist võisõ olla ka sisse-rändäjäga Orava kandi sugu-võsast. Muna nime võtsõ ka üts Petseri valla perekund 1921. aastal.

SAARÕ EVAR

Uskmalda lugu

PÄRNASTE LEIDA

Seo lugu juhto Pärnaste Valdoga filmi «Viimne reliikvia» tegemise aigo. Tüükotus olle täl Rāpinā mōtsamajande Niitsiku tsehhin kunstnigu nime all. Sāäl tetti ussi-aknit, müüblit ja suvōmajjo. Timā tegi suvōniire.

Ütspäiv tulno Rāpināst direktor esi katō TaĦna mehega Niitsikulō. Tallinnfilmi tegelāse seletivā, et naatas tegemā filmi pāālkirāga «Viimne reliikvia», sinnā vaja rekvisiite. Joonistō pāālt nāūdāte mōisa-preile Agnese sāngō, malemāngolauda ja kunstiperāst laegast vai kaste kloostre reliikviā jaost. Kōigil mōōduke nāūdātū. Tsehhirahvas uhkuist ja tāhtsūst tāūs, nāid valite vāllā kino jaost müüblet tegemā! Kōik tōōsō tüū jāte-ti kōrvalō, et rutōmp valmes saasse. Tahete valmest tetā korgōmba kvaliteediga.

Kui asjolō TaĦnast perrā tul-te, tahete kōgō inne auto pāāle panda sāng. Tutkit! Ei mahuke autohe. Pikempālt mōtlōmada vōtiva TaĦna mehe sae ja lōik-seva nigu meistre esi sāngūriste poolōst. Tsehhimeestel niisāāne heitōmine, et vaht-seva suu-silmā perāne. Nimā lihvysevā viil liivapaprega ja lakeva, nüüt mindās mōtsikolt saega rāustāmā!

Nāāle ütēlde, et olō-i midāge hātā, sāngūl jo uhkō pāitse-laud tervēh, sāngūle pandas tekk pāāle, parandamist ei

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

nātāke. Malemāngolavvaga olte väega rahulō, parajalt suur ja kruudeline. Viimātsenā andse Valdo umatettū ilostustōga kasti lavastaja hindā kätte. Tuu keerot kaste egāst külest, vōtt kaasege valla ja kaiō sisse. Sōss tōtse üles ja visass korgōlt maaha.

Ettearvamadast teost jāie miihel hingāminege kinne, surmane heitōnō. Valdo rōōgāt ja juuskse kaste pāstmā. Tervest jāi. «Rahu, rahu,» ütēlnū viskaja, vōtnu kasti hindā

kätte ja seletānū pikālt. Filmi jaost olōvat kast kloostre uma. Sāāl sisen hoiōtas üte pühāmehe luid-konte, mis ommage kloostre reliikviā. Kui mässājā nāgevā nunna kāeh ilosat kaste, midā tuu püüd pāstā, vōtva vägüse kēast. Nāāde arust om sāāl kuld vai suurōmp varandus. Kui lōvvētās innege, et palja kondi, visatas suurō süāmetāvvega kast minemā. Tuu piat niipallo katske minemā, et kondi satassō vāllā. Timā pidige kontrollma, kas iks lätt

purust. Es lääke. Niimuudo olōsse filmi mōtō ār kaono, kondiunik pidi kinmāhe pōrmandol olōma, et nāūdātā, mis kloostre reliikviā olf.

Nii tāpne seletūs rahusť Valdoga maaha. Timā pidāse nüüt kipōstō kasti vāllalō lahkma ja kergūise vahtsōst kokko panma. Vigurene tüū, aga TaĦna mehe jo oodiva.

Nii ommōgi – ku kinofilme kaet, ei mōista arvatage, mis kōik tegemise aigo juhtuno vōise olla.

Maolda nali

Mōni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimōndaja om üte säänd-se siā vāllā valinu.

Mālehtūs aost, ku viil ilma pite reisi sai

«Ma kāve Aafriгах puhkusōl ja nāi sāitsmemiitrist krokodillī!»

«Vai jummal! Ku till olf jo sāidse miitrit, ku pikk sis tuu kroko esi olf?»

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mōnōst hellembāst kotussōst Rōugō Rebāse külā miis VARUSTINI ANDRES, tunnōt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Olōmi valmis kaitsōs!

Vinne ao üts tāhtsāmbit värke olf tsiviilkaitsō. Aig-aolt kāve TaĦna korgō ammōtnigu kah rajoonōn kaeman, kuis tan oldas valmis kaitsōs. Es pāse aolehe-toimōndus kah.

Ütel pāāvāl tullf mu kabinetti pāāliina miis kaema, ku hāste leht tsiviilkaitsōpropagandat om tennū. Ildaaigu olf kongi olnu tsiviilkaitsōoppus ja lehen olf nupukōnō tuu kotsilō, pilt kah man. Tuust ma kōnōli pikālt.

Ma sai kittā, a tsipa laita kah. Olōs vōinu lehen pikembālt ja pōhāligumbālt olla.

ETA olf midāgi saatnu, roh-kōmb es olōki. Lehe kujon-dusōs olf tellit viisnukkōga ilojuuni, nüüd lātsi noidō man pikembā artikli jutus. Tsiviilkaitsōst es olō sāāl külh sōn-nagi. Vahtsō sisu vōlssō ma mano. Kokko sai neli artiklit.

«Ploho, otšen ploho!» olf tsiviilkaitsō bossi hinnang lehele. Timā meelest olōs pidānū egān lehen tsiviilkaitsō seen olōma.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Kuis aigu edesi käändā?

Ma kuuli raadiost ütē uudist, mis es kōnōlōgi koroonaviirusōst. Tuu uudis andsō tiidā, et Euruupa käändse kellā svūd-ao pāāle. Kōik ilm om hukah ja saisma jāānū. Mi olōmi uma eloga jõudnu tagasi pia kiviaigu.

Inemise omma egāüts umma kuupa paenu ja pruuv-

va ello jāiā. Ainumanō asi, mille külge eski surmatōbi ei nakka, om kellākāāndmine. Olōs sōs saasi tuud kellā jo niipālfo edesi käändā, et nuu kōkō jällembā pāāvā sālā taadō jāāssi. Et kāānāssi aigu kats kuud edesi nii jaanipāāvā kanti.

Vast sōs tuu ao pāāle olōssi jo harilik elo tagasi. A inemine tege plaanō ja jummal naard.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 6 €, 12 kuud – 12 €, e-ärvō pūsिमassuleping 0.85 € kuun.

Telli saa ExpressPostist:
tellimine.ee/umaleht
tel 617 7717

KODO JÕUDNU LUUDUSÕLATS

LAANEKIVI ÕIE
(25.12.1934 – 28.03.2020)

Mahlakuu 2. pāāvāl saadōti Kolepi kooli mälestüskivi mant Nogopalo kalmuaida Laanekivi Õie. Timā aig sai ümbre.

Umal eloiāl ammut Õie elojōudu ja meelerahhu luudusōst. Nii tā ütēlgi hindā kotsilō – luudusōlats.

Kasaritsa kandin Kolepi külānelli Õie sünnüst surmani. Mis om Kolepil olnu ja kes sāāl toimōn-

danu, saa tiidā Õie kirotōduist nelāst raamatust, mis kōnōlōsō kooli ja laulukoori aoluust ni kodokotusō suguvōsadōst. Kōigi Õie raamatidō takan om olnu suur uurmistüū.

Ka Uma Lehe jutuvōistlusōlō saatsō Õie aastit juttō luudusōst ja vana ao tegemisist.

Kodo- ja kultuuriluu alālō hoitmisō iist sai Laanekivi Õie 2007. aastal Vōro valla elutüüpreemiā.

Lellätütär VALPRI LIINA

Lōvvā' taast tabōlist üles sõna'! Otsi' kuralt hāāle ja üllest alla.

Mōnō sõna tāhe' vōiva' kokko minnā' tōsō sõna tāhtiga.

Perrā jāās 31 tāhte ja hōikusmārk. Ku loet tāhti edeotsast pāāle, saat üte lausō.

hānilāne, kikkapüks, krookus, kuklanō, kuldnohk, kunnakudu, kōiv, kōomahl, lehekuu, lump, lumōkell, mahlakuu, mailill, muda, müger, nartsiss, nepp, nōgōs, paiuurbautt, parts, pini, piruslauk, päiv, rabarbōr, sinikell, sisask, suukurg, toonōkurg, tsibilāne, urbōkuu, varōs, varōsjalg, vōiulill, ämmāleht

T	O	O	N	Õ	K	U	R	G	L	U	M	P	M	Ü	G	E	R
T	I	M	A	H	L	A	K	U	U	M	M	A	I	L	I	L	L
A	V	U	R	B	Õ	K	U	U	H	Ä	N	I	L	Ä	N	E	H
A	A	V	T	K	U	N	N	A	K	U	D	U	V	A	Õ	M	T
K	R	O	S	I	M	E	U	Ä	Õ	S	R	U	J	Ü	G	U	R
U	Õ	P	I	N	I	P	I	M	I	Ü	A	R	L	K	Õ	D	K
L	S	Ü	S	J	U	P	U	M	V	S	B	B	Õ	U	S	A	I
D	J	T	S	I	B	I	L	Ä	N	E	A	A	O	K	P	S	K
N	A	S	I	S	A	S	K	L	P	I	R	U	S	L	A	U	K
O	L	E	H	E	K	U	U	E	K	T	B	T	I	A	R	U	A
K	G	A	K	Õ	O	M	A	H	L	R	Õ	T	L	N	T	K	P
K	K	R	O	O	K	U	S	T	Õ	N	R	I	M	Õ	S	U	Ü
P	Ä	I	V	Õ	I	U	L	I	L	L	V	A	R	Õ	S	R	K
S	I	N	I	K	E	L	L	L	U	M	Õ	K	E	L	L	G	S

ÜLESANDÕ MÄRKSE VÄLLÄ SAARÕ HIPÕ.

Latsilō

Vastus saada' üte nādāli joosul meiliaadrōssi pāāle latsinukk@umaleht.ee vai postiaga: Uma Leht Tartu 48 65609 Vōro.

Vastussō mano panō' kirja uma nimi, vannus ja kimmāhe ka postiaadrōs.

Vastajidō vaihōl loositas vāllā vōrokeelitsit latsiraamatit vai plaatō.

Latsinukka tugōva' Vōro Instituut ja Vōro selts VKKF.

Minevā kōrra vastus: ÄR VISAKU PRAHTI VETTE!

Avvohinna saa KAMBEKI KIRKE MAI (9) Kōlbi külāst.